

BCU Cluj / Central University Library Cluj
F.P.A.

**SZERKESZTI-AZ-UNIO-D-TAGJAI-BÓL-
ALAKULT-SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG
CUPRINSUL**

Zilele de lucru.

Războiul și dezarmarea.

Despre organizațiunile pacifiste.

Fr.: A. M.: La centenariul Fr.: Iosif Haydn.

Fr.: E. Sz.: Schiță istorico-culturală din Ardeal II.

Fr.: L. Somogyi: Memoar istoric francmason.

Actualități interne.

Stiri.

TARTALOM

Munkanaptár.

Háboru és lefegyverkezés

A békeszervezetekről.

M. S. t.: Haydn József t. centennáriumára.

Sz. J. t.: Művelődéstörténeti vázlat Erdélyről II.

Somogyi Lajos t.: Szabadkőműves történelmi emlékkönyv.

Belföldi szabadkőművesség.

Hírek a nagyvilágból.

INHALT

Arbeitskalender.

Krieg und Abrüstung.

Die Friedensvereinigungen.

Br.: A. M.: Zum Jahrhundertfeier des

Br.: Iosef Haydn.

Br.: L. Sz.: Kulturgeschichtliche Skizze

Siebenbürgens II.

Br.: L. Somogyi: Geschichtliche Memoiren

des Freimaurertums.

Aktualitäten aus dem Inlande.

Nachrichten.

MUNKANAPTÁR

A Romániai Nemzeti Nagypáholy Jánosrendi Szövetségének védelme alatt dolgozó t. és t. páholyok munkarendje

Unio

Cluj—Kolozsvar keletén. Helyiség: Str. Baba Novac 3. — Munkanapjai: Minden hó első és harmadik szerdáján este 8 órákor. Páros szerdákön értekezlet — Profáncim: Zipszer Alajos str. Baba Novac 3.

Aurora

Braşov—Brassó keletén. Helyisége: Str. Principele Carol 9. — Munkanapjai: Minden második hétfő este 9 órákor. Közbeeső hétfőn értekezlet — Profáncim: Dr. Fischer Gyula orvos, str. Reg. Carol 69.

Traian

Braşov—Brassó keletén. Helyisége: str. Principele Carol 9. — Munkanapjai: Minden szerdán este 8 órákor. — Profáncim: dr. Ioan Hozan Str. Reg. Carol No. 56.

Zu den drei Säulen

Braşov—Brassó keletén. Helyisége: Strada Noua 27. — Munkanapjai: Minden kedden este 8 órákor. Profán címe: Ludovic Servacius, ny. subprefect, Braşov.

Concordia

Arad keletén. Helyisége: Bulv. Gen. Dragalina 30. — Munkanapjai: Minden pénteken este fél 9 órákor. — Profán címe: Dr. Szöllössi Zsigmond ügyvéd, Arad, Str. Regina Maria 3.

Bethlen Gábor

Târgu-Mureş—Marosvásárhely keletén. Helyisége: Str. Ştefan cel Mare 83. — Munka-

napjai: Minden hó első és harmadik hétfőjén este 8 órákor. — Profáncim: Dr. Péterfi István orvos, Piaţa Reg. Ferdinand 32.

Bihar

Oradea—Nagyvárad keletén. Helyisége: Al. Romei 2 sz. I. em Munkanapjai: Minden hó első és harmadik hétfőjén este 7 órákor. Páros hétfőkön értekezlet. — Profáncim: Dr. Edelmann Menyhert orvos, Rimanóczy-ucca 12.

Pax

Timişoara—Temesvár keletén. — Helyisége: Bulv. Reg. Ferdinand, Palatul Lloyd — Lloyd palota. — Munkanapjai: Minden hó második és negyedik hétfőjén este 8 órákor. Paratvan hétfőkön tiszti értekezlet. — Profán címe: Rosenthal Mór ügyvéd, Timişoara, Bulv. Reg. Mana No. 6. Magánügy.

Die Arbeit

Bucureşti—Bukarest keletén. Helyisége: A nagypáholy str. Câmpeneanu 45 szám alatti helyiségben dolgozik. — Munkanapjai: Minden hétfőn este 9 órákor. A hó első hétfőjén értekezlet. — Profán címe: Ernst Henz Direktor der „Otelul Böhler“, Bucureşti, I. B-dul Domniţei 1

Kölcsög (Safumaje—Szatmár),

Tisza (Sighetul-Máramarossziget) és

Hunyad (Deva—Déva) átszervezés alatt.

Szabadkőműves-irodalom

Lenhoff Eugen: Die Freimaurer. Ihre Geschichte. Organisation und ihr heutiges Wirken, 476 Seiten und 107 Bilder.

Brosch. Rm. 14.—, Ganzleinen Rm. 17.—

Gaston Martin: La Franc — Maçonnerie Frs. 12.—

O. Caspari: Die Bedeutung des Freimaurertums V. Ungar B.

A. Daiber: Elf Jahre Freimaurer (Logen Geheimnisse) Rm. 1.—

Geischer: Die Freimaurerei, ihr Wesen und Wirken Rm. 1.—

Horneffer: Die Freimaurerei Rm. 1.20

Keller: Die Freimaurerei aus „Natur und Geisteswelt“ Rm. 2.—

Neumann: Die Freimaurerei Rm. 1.20

L. de Ponciu: Hinter den Kulissen

I. Das Freimaurertum der Revolution Rm. 3.50

II. Judentum und Weltumsturz Rm. 4.—

Schwarz—Bostonitsch: Die Freimaurerei
Ihr Ursprung, ihr Geheimnisse, ihr Wirken-
illust. Rm. 720.

Das Geheimnis des Freimaurers von einem Bruder Meister Rm. 5.—
Leadbeater: Das Verborgene Leben der Freimaurer Rm. 15.—
Heinichen Die Grundgedanken der Freimaurerei im Lichte der Philosophie Rm. 5.60
Az új felsorolt műveim rendeltőre „Testvériseg” alá ön va alá utja.

Kiadó

TESTVÉRISÉG

KÉZIRAT SZABADKÖMŰVESEK SZÁMÁRA

Háboru és lefegyverkezés

Szörnyü harc ez, mely szemeink előtt járja a józanság és örület boszorkánytáncát. Két véglét tiporja egymást tajtékot turva. Az emberi Jóság nyilvánvalóan döntő harcot viv éppen napjainkban, az Ósgonosszal és ez se mehet végbe vér nélkül. Keleten romok füstölögnek s bombák vágnak kráternyi sebeket az áldott ázsiai termőföldbe éppugy, mint nemzetközi nagy városok forgalmat hordozó aszfaltjába. Mindent pusztít, ami élet: embert, állatot, családi tűzhelyeket, emberalkotta műveket és isten dicsőségére emelt templomokat a vandál erőszak, mely meg akarja mutatni, hogy nélküle nincs megoldás, nincs kivezető út, mert szerinte csak romokon tud jövődőt építeni az ember.

Nyugaton szavak finom pengeélei szikráznak, tanácskozó termekben, történelemcsináló zöld asztalok mellett. Még itt se jutott annyira a belátás, hogy minden tegyvert ki kell csavarni az öldöklésre mindig kész erőszak kezéből. Az egyre erélyesebb hangok még mindig nem elég bátrak, még nem annyira szilárdak a maguk hitéber, hogy megkockáztatni merjék a teljes lefegyverkezés sürgetését. Bátortalan lépéssel csak a fegyverkezés szabályozásának módjain vitáznak, csak zablát akarnak eröltetni a démon szájába, hogy dühkitöréseinek pillanatában megfékezhesék.

Kelet minden fellángoló borzalma ebben a pillanatban csak hidegen kitervelt sakkmozdulata a nyugaton vértelenül zugó tornának. Nyugat bizonyítani akar a Kelettel: nem történhetik más-

ként, csak vérnek árán a nemzetek közötti konfliktusok megoldása. Nyugaton nem látják, nem akarják látni, hogy minden háborusziulte megoldás egyik fél lelkében továbbgő és mindegyre felszakadó sebet hagy, mely csak újabb háborus bonyodalmak elvetett magva. Nyugat hazard, Kelet fanatikus és a középső ösvényen, a jók és igazak útján ma még csak a „fantaszták“ lépkednek. De a számuk nő, egyre nő. Minden nappal, minden új borzalommal, minden büvészkedő áltehetetlenséggel, minden shyloki gesztussal csak az igaz békét áhitók száma szaporodik. Mig magától ki nem hull a fegyver a ragadozó kezekből, mig be nem bizonyul, hogy a hadiszeripar csak kevesek jólétét mozditja elő, de a nagy tömegek, a mindenki, az állam, a társadalom zöme csak veszithet ezen a véres üzleten: ad-dig az Ösgonosz tartja a maga szilárdan kiépített betonállásait az emelkedett szellem minden érve, minden támadása ellen.

De a mérleg már nem lebeghet sokáig, a valódi egyensúlyhely-zet már nem lehet olyan messze. A dolgok, a maguk tehetetlen-ségi erejénél fogva, nem hagyják magukat a kellenél tovább erő-szakolni. A pénznek és a hadigáznak is végések a lehetőségei. Tul rajtuk, minden mohóság, kapzsiság, önzés és erőszak felett a diadalmas élet énekel. A szeretet, a békés munka, a lelki emel-kedettség pacsirtadala is élni akar s követeli a maga jogát, hogy tiszta reggeleken ott zenghessen az ökrei után békésen ballagó szántóvető életépítő tevékenysége fölött, melyből kalászok sarjadnak s nem gránátok krátertölcsérei.

Kömvisek figyeljünk. Sorsdöntő napokat élünk. És nekünk szilárdan ki kell tartanunk az emberszeretet parancsa mellett: Soha többé háborut!

A békeszervezetekről

— Victor Marguerite könyve alapján —

Victor Marguerite nálunk mint erotikus író ismeretes. Mindössze két kötetét ismerjük, a *La Garçonne-t* és a *La Compagnonne-t*, melyek szerzőjüket külföldön a divatos írók kategóriájába „emelték”. Persze mindkettőben fel lehetett volna fedezni egy magasabbrendű célt, mely arra ösztönözte az írókat, hogy leplezetlenül mutassa be korunk szexszuális kilengéseit, de nagyon sokan csak az erotikát keresték és találták meg bennük. E könyvek miatt eljárás is indult Marguerite ellen s a végén főként a becsületrend tagjai sorából. Új könyve, „A haza” mindenestre a legnagyobb pacifistát és a legideálisabb szabad szellemet tükrözi s ha szerzője nem is volna szks, művéből kétségtelenül szks világlátás sugárzik felénk, mely méltóvá tenné, hogy kötelező olvasmányként adjuk a serdülő ifjuság kezébe.

A műről magáról csak annyit, hogy a háboru következményeit nyögő legújabb időkkal foglalkozik és megjövendöli, hogy a forradalom és háboru elkerülhetetlenül bekövetkezik, ha gyökeresen és azonnal nem szüntetik meg a fennálló európai feszültséget. Ez a könyv — mondja az előszó — figyelmeztetés akar lenni az irtózatossá veszedelmekre, melyek előtt a veszébe rohanó Európa áll. A kormányok az elöítéletek és vélt kötelességek tüskés dróttjai közé beszorítva képtelenek egymást megérteni és nem látnak más utat népük megmentésére, mint azok megsemmisítését. A kormányok képtelensége az igaz béke megteremtésére szükségessé teszi, hogy új tájékozódás induljon ki alulról, vagyis: jöjjön létre olyan megegyezés a népek között, mely végre összhangban áll az egyesek személyes lelkiismeretével és a szociális igazsággal s nem olyan kétarcu, hogy kétféle lelkiismereti parancs teljesítését kívánja meg az egyéntől. Egyikkel előírja a polgárnak: ne ölj, mert aki öl, az gyilkos! A másikkal a katonát utasítja: ölj, amennyit csak tudsz, különben nem lehetsz hős. Vagy sikerül a népeknek lefönni a háborut — írja Marguerite — azzal, hogy előkészítésében továbbra nem nyujtanak segédkezet, vagy visszajutnak az őállapotba és az emberi haladás lesülyed a mélységbe. Azután így folytatja:

„Összes könyveim közül Marguerite tábornok fiának ezt fogják az elfogultak legkevésbé megbocsátani, de én azt hiszem: az eddigi műveimben magam elé tűzött célok közül egyik sem méltóbb a névhez, melyet viselek. Riadó ez, melybe beleirtam mindazt, ami bennem jó, hogy az emberiség-hazának lassu, de többé fel nem tartóztatható építése bevégezödjék, mielőtt a jóvá nem tehető veszedelem rázudulna. E lapok föbbet jelentenek, mint régóta magam elé tűzött feladat teljesítését. Az öregség küszöbét átlépő ember hagyatéka ez a jövendőnek. Rábizom a szülökre, akik azt óhajtkák, hogy gyermekeik békés világban nőjjenek fel. Ezt azonban csak akkor érhetik el, ha az erőszaknélküliség törvényeinek uralmát kitaratóan akarják. Nincs megváltás a szeretet vallásán, a világ megváltóján kívül!”

*

Victor Marguerite könyve egyik részében a békeszervezetekkel foglalkozik Ezeket ismertetjük itt rövid összefoglalásban.

1. *Barátok Társaságának Békebizottsága, London.* A háboru után keletkezett. Eredete azonban visszanyulik a XVII. századba, a Quákkerszövetség alapítása idejébe. A quákkerok Angliában és Amerikában 180.000 főt számlálnak. A háborut testvérgyilkosságnak tartják, vonakodnak fegyvert viselni és csak egy

törvényt ismernek el, a Krisztusét. A barátok társasága a háboru elleni küzdelem érdekében értekezéseket és gyermekek számára röpiratokat ad ki. John W. Graham szép könyvében követendő példaként felsorolja azok neveit, akik 1914—18-ban megtagadták, hogy fegyvert fogjanak akár önvédelemből is.

2. „*Friend International Service*“ az előbbihez hasonló szervezet, ez azonban a quákkerek segítségét és propagandáját az egész világra kiterjeszti. Olyan emberek serege, akik nem ismerik a gyűlöletet. Megtagadnak minden háborus szolgálatot, de egymás segítségére mindig készen állanak. Számtalan esetben nyújtottak segítséget Franciaországban a legutóbbi háboruban tűzvonalba került házak felépítésénél, gyakran az ágyuk döngése mellett. Nemcsak munkaerőt, de gazdasági gépeket, szerszámokat, vetőmagvakat, gyümölcsfákat, kaptárakat bocsátottak teljesen ingyen a főnkretett gazdálkodók rendelkezésére. Ók mentek Németországba Ausztriába a háboru után éhínséget csillapítani, aztán tovább, Lengyel és Oroszországba, ahol a kiütéses tifusz alkalmat adott annak bebizonyítására is, hogy a békemunka éppolyan életveszedelemmel járhat, mint a háboru. Ez a társaság többnyire magas műveltségű angolokból és amerikaiakból áll, akik nemegyszer börtönbüntetést is kénytelenek voltak elszenvedni háboruellenes propagandájuk miatt.

3. *International Union of Antimilitarists London N. W.* fúzióban a hollandiai hasonló társasággal. Titkár: rev. J. B. Hugenholtz. A holland egyesületet 1924-ben alapították Egyház és Béke címmel azok, akik minden háborus szolgálatot megtagadnak. Hatezer tagja van, köztük 290 lelkész, és 60 helyi csoportja. Havi folyóiratuk, a „*Kerk and Vrede*“ 8000 példányban jelenik meg. Céljuk: felhívni a holland egyház figyelmét arra, hogy kereszténység és militarizmus összeférhetetlen, hogy ilyenmódon legalább egyrészt jótégyék a bűnnek, hogy az egyház annakidején elmulasztotta felvilágosítani a nemzeteket, mennyire gonosz és keresztényellenes cselekedett a háboru. Az egyház keretében aztán az egész világon meg akarják szervezni a háboru elleni háborut. E célra megalakult a szervezet kezdeményezésére a Háboruellenes Lelkesek Nemzetközi Közössége, mely Angliában, Skóciában, Norvégiában, Dániában, Svédországban, Ausztriában Németországban, sőt Franciaországban is működik. Lelkesek szárai terjesztik szószékről és manifesztumok útján a gyönyörű eszmét. „Minő tanítást és példát ad itt a protestantizmus a katolicizmusnak!” írja Marguerite. (Azóta megjelent XI. Pius pápa emlékeztető encyklikája, mely a háborut mérsárlásnak nyilvánítja. Szerk.)

4. *Nemzetközi békeszövetség. Wien.* Titkára Donald Grant. Ezt a mozgalmat 1914-ben hozták össze Angliában, a legkülömbözőbb társadalmi állású férfiak és nők, akiket a háboru elleni aggodalom és felháborodás terelt egy táborba. Itt az emberszeretet az egyedüli kohéziós erő, „az egyetlen hatalom, mely képes a gonoszt legyőzni és az egyetlen kielégítő szociális alap.” Az erőszaknélküliség e hívei, hogy megmutassák, hogy a háborus szolgálat megtagadása nem kibuvó akar lenni részükről a kötelességteljesítés alól, megszervezték az önkéntes polgári szolgálatot. 1924, 26 és 28-ban, mint előttünk a quákkerek, bizonyosságát adták, hogy a kollektív odaadás és kifizetés nem kizárólag katonai erény. Csak egy példa: Lichtenstein hercegségben áttörté a gátat a Rajna és nagy kiterjedésű kulturált terület elárasztott. Hat hónapon keresztül, április 2-től október 5-ig 716 önkéntes, 632 „barát” és 78 nővér váltotta egymást a segélynyújtás munkájában. Husz nemzet képviselői vettek részt a feledhetetlen akcióban. Svájc küldött 301, Anglia 103, Ausztria 41, Csehszlovákia 38, Németország 32, Franciaország 31, Dánia 3, Hollandia 8, Olaszország, Oroszország, U. S. A., Finnország, Len-

gyelország, Románia, Jugoszlávia, Izland, Mexiko és Spanyolország együttesen 20 embert. Ezek között voltak 268 tanuló, 221 értelmiségi (üzletember, orvos, ügyvéd, tisztviselő) 143 földmives és munkás. A nők között 22 tanítónő és 6 betegápoló nővér. Összesen 50 különböző hivatásból és foglalkozásból egész kis népszövetsége verődött itt össze a 16—60 éves önkénteseknek, akik egyforma jókedvvel és buzgalommal végezték a mentés és helyreállítás nehéz munkáját. E békeszövetség tagjai 24 nemzeti csoportot alkotnak, melyek mindegyike önálló működési körrel és egyesületi étellel bír, de valamennyien együtt egyetlen testvéri közösséget képeznek. A megbízottak egyesülése éberem öröködik, hogy a szolidaritás elve politikai és szociális téren egyaránt keresztül vitessék és minden egyéneknek prédikálja a testvéri szeretet hitét, mint cselekedetének és életének legfőbb szabályát.

5. *International cooperative Women's Guild.* (titkárja Miss Eufield London). Ezt is a háboru hozta létre (1921 Patel) és feladatának tekinti, hogy minden országok asszonyait maga köré gyűjti, hogy az együttműködés előnyeiről meggyőzve, küzdjenek a háboru ellen. Naponkénti béketanításokkal foglalkozik, továbbá az internacionális együttműködés elérésére törekszik, végül a házimunka reformálására... Ez a munka már szerényebb, de nem kevésbé hasznos és számtalan nemzeti csoport nagyszámu taggal dolgozik ennek érdekében (csak Skóciában 3 év előtt volt 349 csoport 26353 taggal). Családi lapok és újságok, mint a „L'Internationale des Méres“ és „Frei Genossenschaft“, amelyek 70000 példányban jelennek meg, plakátok, pályadíjak és előadások terjesztik naponta áldásos befolyásukat, melynek hatása még alig jelentkezik, de napról-napra nagyobb tért hódít.

6. *Womens's International League for Peace and Freedom.* (Genf, titkárja Mary Sheepskurks). Ez a liga a háboru kitörésekor keletkezett és egész tartama alatt nem szűnt meg minden háborus országban a vérontás ellen tiltakozni és a békekötés mellett izgatni. Ez idő óta az erőszakosságok ellen állandóan felemeli szavát. Ennek a liganak annyi csoportja van, ahány nemzet és 50.000 aktív propagandistája. Célja a világ összes asszonyait egyesíteni, hogy minden háborúnak, minden kizsákmányolásnak és emberi elnyomásnak végét vessenek. Ez a liga 40 millió aláírást gyűjtött a békememorandumra, melyet 1930-ban a népszövetség teljes ülésének átnyújtottak és most is tovább folytatja a gyűjtést az egész világon, hogy a békekedvelőket tagokul megnyerje. Kiváló értekezéseket jelentetett meg a gazdasági és gyarmati imperializmusról és sokoldalú tevékenységével — beszédek, irások és tettek — együtt leghatalmasabb faktora lett a vajudó új világnak. Több ízben tartott kongresszusai közül kiemelendő a majnafrankfurti leszerelési kongresszus, amelyen kiváló szakemberek vettek részt és amely olyan világosan feltárta a kémiai háboru borzalmaait.

E bátor nők küzdenek: „1. Az összes államok teljes leszereléséért szárazon vizen és a levegőben, minden blokad alkalmazása ellen és a tudománynak rombolási célokra való felhasználása ellen. 2. Világszervezet létrehozásáért, népek politikai, szociális és gazdasági együttműködése érdekében. 3. Mindenkinnek politikai szociális és gazdasági egyenlőségeért, tekintet nélkül nemre, fajra, osztályra vagy vallásra. 4. Szellemi leszerelésre, tehát a szociális igazságért és a nevelési módszerek reformjáért, összhangba hozva ezt az emberi együvértartozás szellemével.“

Az új világ megvalósulása legnagyobb részben e liga buzgalmának lesz köszönhető, hacsak a tudományos gyilkolás nem fogja utját állani ennek. Az eljövendő világnak az alapjait a Liga röpiratban fektette le, mely valóságos iskola-példája a józan emberi észnek.

Női egyesületek! Aristophanes óta a férfiak nem tudtak eleget mosolyogni ezen, pedig a valóságban a legtermékenyebb előmunkásai az eljövendő nemzetek egyesülésének.

Igazságtalanság volna megfélelkezni a francia nemzeti csoportról, melynek elnöke Madame Georges Druchine. Neki köszönhetjük a frankfurti kongresszus munkálatainak francia nyelvű jelentését, továbbá azt a bátor felhívást, mely mindenütt ki volt függesztve és amelyben a Painlevé-Boncourt albiztonsági törvényét megbélyegzi és figyelmeztet a veszélyekre, melyek alkalmazásából támadhatnak.

7. *Internacionális hadseregellenes iroda* (főtitkára Albert de Ing Hágában) 1921-ben a hágai internacionális munkaakcióval közösen alakult ez az iroda, mely meghagyja minden csoport nemzeti karakterét és a következőkben fejtegeti alapelveit:

Az iroda az internacionális militarizmus ellen alakult és a munkásság elnyomása ellen küzd. Törekvése a munkásságnak a világ gazdasági életében való jelentőségét átvenni a köztudatba. Az általános sztrájk, és munkástüntetések gondolatát igyekszik terjeszteni a háború megakadályozására. Ajánlja mindennemű katonai szükségletek gyártásának azonnali beszüntetését. Állást foglal minden katonai elnyomás ellen, a színes fajok gazdasági kizsákmányolása ellen és igyekszik az összes államok proletáriátusa között az egységet helyreállítani. A kongresszus megállapításait francia, angol, német, spanyol és svéd nyelven adja ki, állandó sajtóosztályt tart fenn és rendszeres objektív információkat bocsát ki azokról az eseményekről, melyeket a napi sajtó gondosan elhallgat.

8. Hogy a Joint Peace Council körül csoportosult egyesületek közül egy se maradjon ki, felemlítjük még a *War Resisters International*-t, az internacionális háborús szolgálat ellenesek egyesületét, (elnök A. Fenner Brodweg a parlament tagja, titkára Runhan Brown, Eufildd, Anglia) amelynek kezdeményezésére alakult a Joint Peace Council.

Egyike legelső szervezőinek a bátor Lord Artur Ponsonby volt, államtitkára mindkét Mac-Donald kormánynak, a háborús hazugságok elleni küzdelem legbátrabb harcosa. Kiterjedt működési programjával az Internationalé antimilitarista irodájával együtt kétségtelenül a leghatásosabb háborúellenes szervezet. Huszonegy államban 40 csoportja van és szoros érintkezésben áll még 53 ország hasonló szervezeteivel, amelyekben az ilyen szervezkedés törvényellenes és nyíltan nem léphet.

A röpiratokon kívül, melyeket nagy számban terjeszt az Egyesült Államokban, Angliában, Belgiumban, Németországban, Romániában, Dániában, Hollandiában, Finnlandban, Franciaországban, 15 lapja jelenik meg. Évente többször jelentet meg egy lapot négy nyelven. (Angol, francia, német és eszperanto). The War Resister, amelyben a nemzetközi helyzetről kimerítően tudósít.

A War Resisters International röviden bátor programját így foglalja össze: „A háború büntett az emberiség ellen. Ez okból elhatároztuk, hogy semmiféle módon nem támogatjuk és küzdünk minden előidéző okának elhárításán.

A francia csoport, melynek megteremtője Doyen professzor, egyelőre még csak két gyöngé góc, egyik Lyonban a másik pedig Drome és Ardiche kerületben.

Az bizonyos, hogy a háborús erőkkel szemben, melyek imperializmusukat fenn igyekeznek tartani, a háború ellen küzdők e serege kicsiny és gyöngé. De azért ez a kis csoport az, mely végül győzni fog, mert sokkal nagyobb erő lelkesíti: az igazság és a fiszta kéz. És hogy a béke és szeretet eme vallása, melyet egyedül az igazság taníthat, nemcsak kigondolt elmélet, nemcsak utópiája a finta

üveg álmodozóinak, mutatja az, hogy ma már nemcsak hívői vannak, hanem mártírjai is. A kaukázusi duchoborok „a szellem harcosai”, kik csak a saját belső főrvényeiknek engedelmeskednek és a magyar nazarénusok, az emberszeretet ezen fiatal misszionáriusai. Hányan és hányan szenvedtek el ezek közül sötét börtönökben és veszték el golyó által, mert fegyvert fogni embertestvérük ellen meggyőződések tiltja.

.....

Haydn József t. születésének 200 éves fordulójára.

Az egyedüli győzedelmes, minden nyelv számára egyformán érthető beszéd a zene. Ennek volt Beethoven és Mozart után a legnagyobb művésze az 1732 március 31-én született Haydn József t., akinek emlékét nekünk széknek kettős okunk van megőrizni. Az első és fontosabb, hogy talán ő mint első szöveglaltatta meg a zene hangjaiban olyan lenyűgöző módon az emberit, a szívet, a szeretetet, mert ő volt a zene első szöveglaltatója. Ez már maga is elég volna, hogy hányunkat kiérdemelje, de amellet ő igazán hozzánk tartozott, tehát nem öntudatlan szöveglaltó, ami az ő dallamainak a magasabb kenetet, a mélyebb tartalmat adja. Ő a páholytól és ennek tanításaiból nyert egyenes buzdítást, melyet a mi királyi művésztünk lehelt lelkébe. A mi megemlékezésünk szól a szöveglaltó áthatott művésztől és a művésztől megnevesedett szöveglaltóknak.

A Lajta-folyó partján, szemben az egykori magyar parttal, áll egy kis nyomorúságos tót falu Rohrau, ahol Haydn született. Apja kerek mester volt, aki a szegény falusiaknak készített szekerek és talyigákból sehogy sem volt képes 12 élő gyermekének a száját betömni, ezért valamelyes mellékfoglalkozás után kellett néznie. Szép tenor hangja volt és önmagától megtanult hárfázni. Megtanította a fiait is énekelni és hurokkal áthúzott deszkalapokból hegedűt készített nekik, melyet fűzfavesszőkkel szöveglaltattak meg. Vasárnapként ez a kis banda a ház előtt énekelt és muzsikált, mire az összegyűlt falusiak táncra kerekedtek és a végén a tányérozásra egy pár rézpenz gyűlt össze.

Egy ilyen alkalommal tünt fel a közeli Hainburg városka tanítójának a kis 5 éves Sepi lány, meleg hangja, aki azután magához vette a fiut, hogy kiképezze. Sokat ugyan nem nyújthatott neki, ez a zenei nevelés, habár Haydn később nagy hálával emlékezett meg első mesteréről. „Nagy hálával tartozom ez embernek, még ha nála több verést is kaptam, mint enni.” Több verés, mint evés, ez még sokáig a vezérlő és szenvedő motívuma a szegény fiu életének. Amikor 8 éves korában Reutter karmester Wienbe vitte a Szent István kórusba, még mindig az éhség maradt társa és a kék foltok sohasem hiányoztak testéről. Tízennyolcéves koráig kinlódott itt, míg egy kis csinyjeért kapott újabb verés miatt meg nem szöveglalt.

Minden pénz nélküi, rongyos ruhában volt kénytelen az első hideg novemberi éjszakát a szabadban egy padon tölteni. Egy nem kevésbé nyomorúságos karénekes társa könyörült meg rajta és egyidőre befogadta szűk kis padlásszobáskájába. Szülei ráakarták birmi, hogy pap legyen, mert így biztosítva hitték nevelését. Ő azonban hű maradt a zenéhez. Sokat éhezett és nyomorgott még, úgy hogy már-már hajlandó lett volna belépni a szervitákhoz, hogy csak egyszer is jóllakjék. De ezen is keresztül törte magát. Nevetséges kis összegekért komponált karénekeket és kisebb zongoradarabokat, zongoraleckéket adott. Metastasio a híres

operaszerző házitanitónak szerződttette és egy kis padlásszobácskát adott neki, mely oly hideg volt, hogy a víz megfagyott benne.

És mégis később azt mondta erről az időről: Ha az én régi rozoga zongorám előtt ülhettem, még a királyt sem irigyeltem szerencséjéért." Csak mikor a „Sánta Ordög“ című szatirikus operája — melyet a cenzura később elgáncsolt — sikert aratott, javult meg helyzete. Ez terelte Haydnra Esterházy herceg figyelmét, aki meghívta házizenekarához karmesternek. Itt azután alkalmá nyílt kiváló képességeit kifejleszteni. Most lett csak igazában a zene életének tartalma, értéke és vigasza. Wíeni tartózkodásának idejében ismerkedett meg egy parókakészítővel, kinek leányait tanította, kik közül a kisebbik nyerte meg szívét leginkább azzal, hogy időkor egy-egy jó falathoz juttatta. Ezt a leányt azonban szülei kolostorba kényszerítették és a nagyobbik leányt erőszakolták az e dolgokban éheteitlen Haydnra. Ez azonban valóságos házi sárkány volt, gonosz természetű, zsugori még férjével szemben is, akinek enni is alig adott, azonban pazarló a papokkal. Igazi pokollá tette a Haydn életét. Művészete iránt sem viseltetett semmi megértéssel, sőt, hogy számos kézírata elveszett, annak is az a magyarázata, hogy az asszony a házban szükséges papírként használta fel azokat. Így érthető, ha más asszonyoknál igyekezett megértést találni, nem sok sikerrel, mert inkább csak fizetést talált. Sohasem melegítette életét nemes boldog nőiesség. Csak a művészet lett az élete.

Ez a mai moderneekkel összehasonlítva, lehet, hogy kissé ósdi, de a maga idejében revolucionárius és evolucionális volt, megtörve a régi merev formákat és újakat teremtve melyeknek tartalmat adott: az embert, élettel. Ő volt a symphonia megteremtője, a vonós négyes atyja. Mozartnak, Beethovennek ő volt a mestere, kik nyomait követték, sőt a dalban Schubert és Schumannak és a hangtömegek drámai alkalmazásában Wagnernek is elődje és útmutatója volt. Kora — és ebben szerencsésebb volt Mozartnál — nem fukarkodott az elismeréssel. Haydn angolországi utjai valóságos diadalutak voltak. Több egyetem tiszteletbeli doktori címmel tüntette ki, érmeiket nyomattak tiszteletére stb. Híre innen terjedt tulajdonképpen a kontinensre. Saját hazájában symphoniái, quartettjei, oratoriumai nem találtak mindjárt megfelelő megértésre és elismerésre. A „Goét erhalte“ néphimnusz egyike e nemben a legkiválóbbaknak, szerezte meg számára az igazi népszerűséget.

Haydn 1785 febr. 4-én lett szövetségünkbe felvéve. Barátja Grimm buzdította a belépésre, míg kezeze Karl Maria Weber atyja volt. Hogy minő érzésekkel közeledett a szövetséghez arról tudomást szerezhetünk abból a levélből, melyet Apponyi Antal gr. t.-hez, írt: „Épen tegnap kaptam kezesemtől értesítést, hogy az elmúlt péntekre (jan. 23.) volt kítüzve felvételem. Sajnos a meghívót huszárunk hanyagsága folytán későn kaptam és így nagy fájdalomra nem jelenhettem meg, ezért ezt február 4-ére halasztották. Ó bárcsak ma lenne ez a nap, hogy a kimondhatatlan boldogságot, olyan kiváló emberek társaságát élvezhessem.“

Minthogy Haydn ritkán fordult meg Wíenben, kevés alkalmá volt a p. munkáin résztvenni, különben is 1785 végén a szks pp. kényszerítve lettek ajtaikat bezárni. Mégis sokat nyújtott a p. Haydn-nak. Első sorban szorosabb viszonyt az Esterházyakkal, kik mind buzgó szkszek voltak. Mozart szks gyászindulója is egyik Esterházyinak szólott. Továbbá a meleg viszonyt Mozarttal, ki a legigazabb szeretettel közeledett hozzája. Ez már kis korában megismerkedett Haydn-nal, tanult is tőle, de közelebbi viszonyba csak a szkség hozta őket. Az idősebb Mozart le vele először említi a két nagy zeneművész együttes munkáját február 4-én és

ugyanez év őszéről datálódik Mozart kedves t-i ajándéka: 6 quartett, melyeket Haydnnak ajánlott. Ez a halált is túlélt t-i szeretet a szűkségnek volt gazdag ajándéka. Ő művészetével fizetett meg érte, ezek és ezek gyönyörűségére. Kezéssel halála előtt mondta: „Gyakran, mindenféle akadályokkal küzdve, mikor erőm már fogytán volt és alig volt kilátás a magam elé kitűzött cél elérésére, egy firkos érzés azt sugta nekem: idelelni oly kevés boldog és elégedett ember van, talán az én munkám lesz a forrás, melyből a gondterhes ember felüdvülve, legalább néhány pillanatra megnyugvást talál.“

Haydn művész volt, telve jóssággal és szeretettel, igazában királyi művész.
(Astraea Taschenbuch für Frmr 1909. nyomán). M. S.

Művelődéstörténeti vázlat

Erdélyről, a szabadkőművesség látószögéből

— Részletek az Unio munkaprogramjára tűzött erdélyi sorozat bevezető előadásából —

Befejező közlemény.

Ezért nagy esemény 1557-ben a vallásszabadság kimondása Tordán, mert ez törte meg a római egyház mind türelmetlenebbé váló uralmát. Katolikus részről ezért joggal igyekeznek ennek az első nagy kulturhistóriai cselekedetnek a jelentőségét kisebbiteni. Mert ez valóban a katolicizmus addigi hatalmát vonta korlátok közé. Ez azonban nem változtat a tényen, hogy Erdély akkori fejedelme például az akkor legmodernebb, leghaladottabb uniárius vallást fogadja el, tehát megnyitja az utját a haladó szellem erdélyi kibontakozásának a maga fejedelmi példamutatásával. S mellette feltűnik két nagy kulturhistóriai alak: *Dávid Ferenc* és *Heltai Gáspár*. Dávid a reformátorok között is a legnagyobbak közül való. Tiszta képviselője a haladásra törekvés törhetetlen szellemének, mely fokozott önkontrollal igyekszik önmagában tökéletesíteni a gondolat és vélemény szabadság előharcosát. Az út, amelyet a péterfalvai katolikus papi székítől a dévai börtönig megtesz, a legérdekesebb és legfenköltebb emberi pályafutások egyike. Megismerkedik a lutheri reformációval. Nyomban revideálja eddigi felfogását és miután tudományos alapossággal meggyőződik, hogy a lutherizmus jár a helyesebbik uton, csatlakozik hozzá egész egyházközségével. Akkor kolozsvári pap, majd kolozsvári püspök lesz. Évekig próbál harcolni az újabb előtörő kálvinizmussal. És önmagával. Végül is otthagyja püspöki székét s megy a kálvinistákkal, hogy utóbb mint kálvinista püspök kevesellje a nagy svájci reformátor hitvallásában a reformot és unitárius vallásra tér át. A tordai vallásszabadságos országgyűlésnek már ő a vezérszónoka, ahol kimondják, hogy a hit kinek-kinek maga dolga. De még itt sem áll meg. Tulhaladja a socinianusok unitarizmusát és helyteleníteni kezdi Krisztusnak istenként való imáadását. Erre saját felekezete segített a katolikus reakciónak abban; hogy a halálosan beteg embert dévai örök rabságra ítéljék.

Dávid Ferenc az eszmék kiapadhatatlan forrása. Heltai Gáspár az eszmék fáradhatatlan terjesztője. A reformációs harcok vérkeringésének az ő kolozsvári nyomdája a szive. Ötven év alatt több száz nyomtatvány hagyja el a Heltai sajtóját, magyar, német és latin nyelven, mellyel mind a nép felkarolását és felvilágosítását szolgálja.

És harmadiknak e két nagy szellem mellé a brassói szász *Honterus* alakját kell állítani, aki nemcsak új vallással, de a tudományok egész tárházával ajándé-

kozta meg az ő népét, többek közt az első nyomtatott geográfiai térképpel. Honterus átfogó nagy hatása úgy beivódott a szász közlélekbe, hogy nagyrészt ennek tulajdonítható, hogy a szászok mindmáig csaknem kivétel nélkül megmaradtak a lutheri hitelvek mellett.

Most két nagy fejedelmi alak következik. *Báthori István és Bethlen Gábor*. Báthori István nevéhez, túl a lengyel királyságán s így világtörténelmi szerephez jutásán, a kolozsvári egyetem alapítása fűződik. Universitást ugyan már János Zsigmond akart állítani Gyulafehérváron s ennek megvalósítása lebegett Bethlen szemei előtt a fehérvári, majd enyedi főiskola megalapításával. Bethlen felvilágosodott szelleme éppen ezzel az iskolával kapcsolatban nyilatkozik meg a legpregnánsabb formában. Iskolája alapítólevelében nemesi rangra emeli annak minden végzett tanulóját, tehát a szellemi műveltségnek helyet biztosít az ország sorsát intéző nemzet sorában. Bethlenről talán csak azt kellene itt kihangsúlyozni még, hogy pénzügyi és diplomata zsenije ezt a kis országot nyugati nagyhatalmak szívesen fogadott szövetségesévé teszi, míg belső viszonylatban nyugalmat és békés fejlődést biztosít annak a népnek, melyet Báthori Gábor farostokból készített kenyéren tengődve, az éhhalál karjaiban hagyott maga után. Sokat emlegetett érdeme, hogy román nyelvre fordította a bibliát, sokak előtt problematikus értékű. Az a vád éri emiatt, hogy téritő propaganda céljaira akarta felhasználni. Számba kell azonban vennünk, hogy magyar nyelven sem jelent volna meg az emberiségnek ez a nagyszerű dokumentuma, ha nem propagandacélokra, ha lefordítása nem a reformáció, tehát az akkori felvilágosodás terjesztésére mutatkozott volna elsőrendű szükségletnek.

Az európai színvonalat e hegyes-völgyes kis országban is tartani akaró és tudó kulturhősök alakjaihoz igazában csak most érkeztem el, hogy a könyvnyomtatás terjedésével a szellemi élet is nagyobb lendületet vehetett. Most lép a színre *Apácai Cseré János* aki Descarteson nőtt fel külsőországi egyetemeken. Az első magyar nyelvű enciklopédia szerzője és fanatikus terjesztője a tudománynak. Kortársa *Tótfalusi Kis Miklós* könyvnyomtatómester, a török császár számára talicska aranyért nyomtatja gyönyörű kiállítású könyveit, melyeknek Velencéből is csodájára járnak. Hazajön Erdélybe s Kolozsvárt kicsinyes áskálódások mételeyezik életét s juttatják korai sirba, akárcsak Apácait. Aztán *Felvinci György*, az első magyar játékszin megteremtője, aztán *Mikes Kelemen*, a hűség eleven szobra, akinek levelezését formában és stílusban a nagy francia memoáriókkal lehet csak összemérni. Aztán *Bethlen Miklós*, a kancellár, *Apácai tanítványa*, aki Erdély számára megcsinálja a kiegyezést az osztrák hatalommal s aki politikusnak semmivel sem áll hátrább *Deák Ferenc*nél.

A XVIII. század, a felvilágosodás százada, első vonalban találja a legjobb erdélyi agyvelőket. *Báróczi Sándor* testvérünk, a szűkségben is *Kazinczy* egyik mestere, ott van az európai műveltségre szomjas testőrírók között. Lefordítja *Mar-montel* *Erkölcsei* meséit, hogy honfitársait nemesebb erkölcsökre nevelje. Hűséges társa *Barcsay Ábrahám* szintén erdélyi. Ez a század adja *Bod Pétert*, az uttörő irodalomtörténészt. 56 műve közt elsőnek írja meg a *Románok történetét* és elsőül adja *Szekélyföld* leírását. Kevésbé ismert, de szaktudományában annál nagyobb név következik most: *Benkő József* nagyajtai papé, akit a harlemi tudós társaság választott tagjai közé, mint nagyhirű botanikust. Linné előtt megkísérli rendszerbe foglalni a növénytan tudományát. De történettudósnak is kiváló. Erdély mai ismert története az ő forrástanulmányain nyugszik. Külsőországban jobban ismerik nevét és munkáit, mint nálunk, mert könyvei németül és hollandusul jelentek meg. *Mikó Imre* csak így emlegeti: a mi nagy *Benkőnk*. Van egy másik nagy *Benkője* ennek a századnak: *kisbaconi Benkő* *Ferenc* enyedi professzor, a jénai term. tud.

társulati tagja. Geológus és geografus. Magyar Geografiája a komoly magyar földrajztudomány alapvető műve. A harmadik Benkő, polihisztor. *Árkosi Benkő Dani* el a neve s tanára Kemény Zsigmondnak és Mikó Imrének. Vegyész, fizikus, mezőgazda. A növények táplálkozásának titkát ő fedi fel s mint nagy szaktudományú mezőgazda az Eszterházy herceg jószágkormányzója lesz, hogy ott a tudományos földmivelés meghonosítója legyen. *Zágoni Aranka* György testvérünk Kazinczy barátja, a Magyar Nyelvmívelő Társaság és a Nemes Ifjak Színjátzó Társasága megalapítója. A kultúra szívósan agítáló bajnoka. Az Erdélyi Múzeumegylet és az erdélyi magyar színház alapjainak lerakója ő.

Közülök is három monumentális alakja magasodik ki a századnak. *Kőrösi Csoma Sándor*, *Bólyai Farkas* t. és fia, *Bólyai János*. Csoma az akaraterő hőse, aki zsebében száz pengő forinttal vág neki Ázsiának és 40000 tibeti szó összegyűjtésével tesz mérhetetlen szolgálatot a kultúrának. Bólyai Farkas a matematikus, zenész, drámaíró, feltaláló lángész, európai matematikusok barátja és egyenrangú társa. Fia betetőzi apja művét. Archimédész óta megoldatlan matematikai probléma egy álmatlan éjszakán az aradi várban az ő tuflinomult agyában kap hirtelen megvilágítást éppen most százestendeje. Nagy erdélyi román fia is van ennek a századnak: *Gh. Lazar*, aki Bukarestben az első közép és főiskolát alapítja s lesz a nyugati műveltség meghonosítója az ókirályságban. A százok báró Bruckenthal emlékeit magasztalhatják, de magasztalhatja egész Erdély s mindenki Európában, aki valaha a szebeni Bruckenthal múzeumban megfordult.

A XIX és XX század már nagyon közel van hozzánk. Szükséges-e, hogy *Jósika Miklósnak* — nemcsak a regényírónak, de az emigránsnak, aki családjá sirboltjában máig nem kapott helyet felvilágosodott eszméiért — életét és munkásságát ismertetnem. Beszélnem kell-e *Kemény Zsigmondról* a publicista és regényíró óriásról, *Barabás Miklósról* a század legnagyobb arcképfestőjéről? *Brassai Sámuelről*, akinek megadatott, hogy egész évszázadon át lehetett a tudományosság minden ágának művelője és mindig európai szinten mozgó oktatója. A *Szász Károlyokról* s közöttük is a legidősebbről, a nagyenyediről, aki kultuszállamtitkár lesz Batthyányi forradalmi kormányában s mint pedagógus kora felvilágosodásának mindig az élén haladt. *Gyulai Pálról*, a kritikuskor atyamesteréről, *Mikó Imréről*, a „székelyek szentjétől“, akit hatvanezer székely választ meg a híres agyagfalvi nemzetgyűlés elnökéül s aki végre megalapítja tudományos akadémiaának az EME-t, mely fájdalom, azóta messze elmaradt eredeti célkitűzései mögött. *Puskás Tivadarról*, a telefon hírmondó feltalálójáról s legújabbán *Mihály Dénesről*, aki a távolbalátás megoldásában a legjobb uton van. És méltatnom kell-e a szilágysági *Ady Endrét*, aki egyidőben szintén szks testvérünk volt? Vagy a románok büszkeségeiről: *Cosbucról*, *Josifről*, s maiak közül *Gogáról*, *Agarbiceanuról*, *Blagaról*, *Rebreanuról*?

Mindezeket nagyon rendszertelen és nagyon hézagos felsorolásban azért emlittem, mert van az élémszabott feladatnak egy kimondatlanul és megszövegezetlenül is — úgy érzem — kötelező célja. Ezzel az előadással azt akarta előtettek dokumentálni a feladat kitűzője, hogy ez a kis Erdély tehetségben, tudásban, haladás iránti csodálatlan buzgóságában maga erején is nemegyszer csodákat tudott művelni s csodálatos koponyákat állított a világversenybe, ahol mindig megállotta a helyét, valahányszor erre módja és alkalma kínálkozott. És arra akart buzdítani ennek az előadásnak a megtartásával mindnyájunkat, hogy foglalkozunk egy kicsit jobban, egy kicsit belterjesebben a magunk dolgaival. Idevaló realitásokkal számolva, idevaló problémáink lebegjenek szünet nélkül szemünk előtt. Minden nagy kérdést kiki megoldhat önmagára nézve, ha megtalálja az adott nagy körön belül a maga kicsiny körét, ha felismeri tehetsége és a terep határait, melyek adva vannak számára.

KÖNYVISMERTETES

Szabaddkőművestörténelmi emlékkönyv

Ez a két szó annak a könyvnek a rendeltetésére céloz, mely a közelmúlt napokban látott napvilágot a következő címmel: A „Könyves Kálmán” „Az előítéletek legyőzéséhez” címzett *szabaddkőműves páholy története 1872-1932*. Össze foglalta *Lenkei Henrik* Bpest 1932. Szerző kiadása.

A könyv avatott tollú író és költő munkája. A „Végszó”-ban maga mondja el, hogy a mű a K. K. páholyinak nem pragmatikus életrajza, a már mögötte maradt 60 esztendőről, mert a körülmények ma másféle beszámolót követeltek meg. Tovább azzal folytatja, hogy ő ezzel a könyvvel „emlékkönyvet nyújt az elfogulatlan olvasónak megszívlelésül, okulásul és a sivár valóságból való kiszabadulásul. S mi azonnal hozzátehetjük, hogy ezt az emlékkönyvet jobban, szebben, hívebben és becsületesebben megírni nem lehetett, mint ahogyan azt Lenkei Henrik elvégezte.

A mű négy részben [az első negyedszázad 1872 — 1897; a millenniumtól a világháború kitöréseig 1896 — 1914; a világháború kitörésétől a szkség feloszlásaig 1914 — 1920; a magyar szkség feloszlásától napjainkig] és ezekben összesen 26 fejezetben vonultatja el szemünk előtt a K. K. Szks. páholy életének és működésének itt-ott vázlatosnak tetsző, historiája adatait, mégis olyan összefüggő és egységes fómörítésben, hogy nem hiányzik belőle semmi olyan jelentősebb mozzanat, mely miatt a történet hiányos volna, vagy épen hézagokat tüntetne fel.

Megtalálunk benne a páholy életének, az első kezdő lépés után következett minden, a szks eszmények s általában a szkség érdekében elhangzott gondolatot, kifejezésre jutott érzést s az akarásnak cselekedetekben megnyilatkozó áldozatosságát.

A páholy kezdettől hű és lelkes igyekezett lenni a magvetésben. Az elhintett magvakból mennyi hullott termőföldre, mi csirázott ki, mi érett aratásra? Ma 60 év után, ki tudná azt megmondani. Azonban bizonyos, hogy bpesti rabsegélyző egyesület, a gyermek parkok, az iskolatársak szövetkezete, a Szabad Liceum, a bpesti Önkéntes Mentőegyesület, a Charité Poliklinika, Anya- és Csecsemővédő Egyesület, Munkás Gyermekotthon (ma Napközi otthon), bpesti Leányegyesület, Erzsébet Népakadémia, Jogvédő Egyesület, a kötelező munkásbiztosítás eszméje, Ingyentes és Ingyennyér, s még számos, az emberiségre áldásos hatású intézmény létesítése, vagy gondolat megvalósítása a K. K. páholyból indult életutjára.

A magvetők előtt nem volt fontos, hogy az alkotások fentartása, a fölvetett eszmék érlelése a szks körében maradjon, s azok ne kerüljenek a profán társadalomba. Sőt. Az a cél lebegett szem előtt, hogy általuk mind jobbá váljék az ember élete, enyhüljön a nyomor, száradjon fel a könny és egyengetődjék az ember boldogulásának útja.

A könyvnek becsét csak emeli tárgyilagossága. Nem huny szemet a hibák, a fogyatékoságok előtt. Ószinteségével, mint történelmi könyv, az élet tanítómeszere kíván lenni. A jubiláló baráti kör a szerzővel együtt a művel nemcsak emlékkönyvet kívánt adni, hanem egyben tanítást is óhajtott nyújtani arról, hogy ti, akiknek kezébe jut ez a könyv, miben vehettek példát, mit kerüljete; miben szolgálhat ez a könyv bizonyosságul amellest, hogy a K. K. híven végezte munkáját, teljesítette az ember boldogulása érdekében vállalt kötelességeit.

Az emlékkönyv megörökíti azok nevét, akik a letűnt 60 év alatt a vezetésben

és a dolgozásban elől haladtak. Az élen Mezei Mór neve tündököl, aki 25 éven át volt főmestere, mindenben példát mutató vezetője, éltető lelke páholyának úgy, mint az egész magyar szkségnek.

A könyv nem hirdeti, de mi úgy látjuk, hogy ez az őszinte, becsületes beszámolás, az emlékezésen kívül; egyuttal — az igazság érdekében — betekintést kíván nyújtani azoknak is, akik a szkségről elfogultan téves fölfogásban élnek, igaztalanul balvéleményeket táplálnak róla.

A Könyves Kálmán tagjai emelt fejjel, nyugodt öntudattal, büszke önérzettel vallhatják, hogy — mint általában az egész magyar szkség — „csak az emberek megjavítását és saját maguk fokéletesbitését akarták. Nemes alkotásaik nagyrészen közbirtokká váltak.“

Több ízben kísértett, hogy ebben az egyszerű ismertetésben közöljem ennek a becses emlékkönyvnek ezt, meg azt a gyönyörű, költői ihlettel megírt részletét. A korlátozott tér nem engedte; aztán tanulságosabb azt a maga egészében elolvasni. [Megrendelhető Bpsten, Gerő Andornál, VII., Rottebiller-utca 12. sz. alatt. A 14 fénynyomatu képpel is díszített s 200 lapra terjedő kis 8° alaku könyv füzve 5 P.]

Olvassuk el mentül többen, hogy Mezei Mórral, meg Havas Miksával együtt legyünk hirdetői és apostolai ez igéknek: „Az ember legyen mind, mind testvér!“ „Testvérek legyenek az emberek, hogy testvérmépek lehessenek a népek.“

[Bpest.]

Somogyi Lajos.

HIREK A NAGYVILÁGBÓL

Az 1932. év szks. emléknapi. Ez évben azok a nagyságok közül, kiknek emlékét az emberiség tisztelettel őrzi, három kiváló szks. volt: Goethe, Haydn és Washington. Goethe 1832 március 22-én halt meg, Haydn 1732 március 21-én született és Washington ugyanez év február 22-én. E napokat a szkség is megünnepli. De nem volna szabad, hogy ez csak belső ünneplés legyen. Kötelessége a szkségnek, hogy a világ is tudomásul vegye, hogy ezek a kiváló férfiak szövetségünkhöz tartoztak. Épen olyan időben, midőn a királyi művészet elleni támadások olyan gyakoriak, mint ritkán azelőtt, szükséges a nyilvánosságnak tudni, hogy Goethe, Haydn és Washington mélységes meggyőződéssel csüngtek azokon az ideálokon, melyeket a mai „hősök“ olyan alávalóan meggyaláznak szeretnének.

Magyarország

Az emlékezés világánál. Az Apáthy István baráti kör szokásos évi nagyobb

összejövételét január 18-án tartotta meg a baráti körök élénk érdeklődése mellett. 1. Az emlékezésnek szentelt összejövete- len az első szó a halottakat illette. Január 13-án meghalt B. K. nagymester felesége Vörös Borbála élete 72. s házasságuk 48. évében. A jóság, a türelem s az övéiért önfeláldozó szeretet földi ékessége volt. Példaképe az ideális feleségnek, az édes- anyának, a nagyanyának, dédanyának és rokonnak. A szabadkőművesség eszmé- nyeiért való küzdelemben és az ideálok ápolásában hatványozója volt férje lelki erejének és érzelmeinek. A szksék min- denha áldani fogják az igazi nagyasszony és szeretett nővér emlékét. Singer Artur a múlt év április havában költözött örök keletbe. (L. folyóiratunk 1931. májusi számát). Az Unio páholy iránti szeretet- tével övezte körül a kör minden tagját. Irántuk érzett szeretetéről cselekedetekben is tanuságot tett ez a lobogó lelkű sza- badkőműves. Az ő emlékét is megőrzi a szív és az élet melege. — 2. Apáthy Istvánról, a világhírű tudósról és kiemel-

kedő szksről B. J. h. nagym. emlékezett meg. Kezében az Apáthy-kehellyel, a fiz. éve halott testvérnek főképen arra a lelki sajátosságára mutatott rá, hogy bár hü fia volt nemzetének, ezt az érzelmét össze tudta egyeztetni az egyetemes emberi javak szolgálatával. Mind, kik e földön élünk, valamennyien testvérek vagyunk, akiknek csak egy a kötelességünk: a szeretet törvényének a betöltése. Apáthyban ez volt a szksi eszmény, ebben legyünk az ő követői. — 3. Mit tanultam az Unio páholyban? címen Sz. F. számolt be az 1910—11. évben ott tapasztaltakról. Az előadás becsét fokozta tárgyiassága és ritka hűsége. Megállapította, hogy ebben a páholyban a társadalom különböző rétegeinek kiválóságai, a nagyok úgy, mint a kisebbek, őrizkedve minden politikától, fajiságtól és felekezetiességtől, példásan összehangzó munkálkodást folytattak az eszményi emberi társadalom megvalósításáért. — 4. B. E. a kis kör tagjainak szociális tevékenységéről nyújtott meghatóan beszédes képet. — 5. H. M. a megjelent látogató, továbbá a távollevő testvérek nevében arra buzdította a kör tagjait, hogy továbbra is járjanak azon az uton, amelyen eddig haladtak. Szép példák: az eszmék iránti hűség, a lelkes összetartás és meleg együttérzés, kövételre méltó. — 6. Az emelkedett hangulatu est a kör mentorának, Sz. J.-nek zárószavaival ért véget. Boldogan büszke szemlélője az Apáthy-kör szerény, de annál tartalmasabb és nemesebb munkásságának. A tagok egyenként és együtt méltók arra, hogy a testvérek szeretettel öleljék keblükre és támogassák őket lakadatlan igyekezetükben.

Hatvan esztendő a szabadkőművés-ségben. Nemes egyszerűségű, de annál bensőségesebb összejövétel keretében ült össze január 23. a *Könyves Kálmán* baráti kör annak emlékére, hogy a nevével viselő szks. páholy, 60 év előtt, 1872. január 24. kezdte meg munkáját. Az ünnepséget az összes baráti körök oszlatlan lelkesedése mintegy az egész szks-ség ünnepévé tette. H. M. értékes meg-

nyitójában azokról a viszonyokról szólt, melyek között ma élnek a szks. társadalom tagjai, akiknek az a legnagyobb fájdalomuk, hogy az Úr asztalánál nincs mindenkinek terítve. Amde a szivekben hit és bizalom él, amit csak fokoznak azok a sugarak, melyek a nővérek és az ifjuság lelken át olyan biztatóan és reménykeltően világítanak be a jövődbe. A szksnek minden körülmények között a haza és a nemzet javára és az emberiség üdvére kell teljesítenie kötelességét. *Lenkei Henrik*, a K. K. páholy történetírója, a baráti kör utóbbi 12 esztendejének történetét vázolta találó vonásokkal. Ez a történet, meg a páholy 48 éves munkássága, együtt kerek 60 esztendő eredményei, mind bizonyoságtevés az eszmények, a közjó, a boldogság érdekében kifejtett áldásos tevékenységről. Ez megannyi biztatás is arra, hogy eljő az idő, mikor a szks-ség szívesen fog virulni, mint valaha. Az ünnep utolsó szónoka dr. P. I. volt, aki klasszikus tömörséggel idézte és méltatta azt a kötelességteljesítést, mellyel a K. K. hat évtizeden át a kir. művészet ügyét szolgálta. El nem muló érdeme, hogy mindig megértette az idők szavát, megértette pedig különösen is — és ehhez ma is hű — hogy mit kell dolgoznia az előítéletek legyőzéseért. Értett ahhoz is, hogy mint kell gyümölcsöt varázsolnia arra a fára, amelynek nem volt virágja. A K. K. tagjai a szks-ség eszményei mellett ma is szívükkel állanak őrt. A páholy múltjához méltó ünnepet áldomás (vacsora) követte. (Budapest.)

Oktató tájékoztatások. Január 27-én az *Eötvös* baráti körben H. S. „A Kelet kérdése” címen két ázsiai problémát világított meg. Az egyik India és Anglia konfliktusa, a másik a Kína és Japán között kiélesedett viszony. Az előadó mindkettőt különböző szempontokból vizsgálta. Végző eredményként úgy látja, hogy a népek sorsát dülőre a gazdasági erők s mellettök az emelkedő kultúra viszik. A kereszttal konferencia, ha nem is járt sikerrel Londonban, annak célhoz kell érnie otthon, ahol az most a minden-

napi életben folytatódik. A népek ellentállása és megmozdulása tulajdonképpen a szellemi erők föltámadását jelenti, hogy véget vessenek az erőszak uralmának és ennek nyomában előtérbe jusson a népek önrendelkezési joga. Az ugynevezett „sárga veszedelem”, amit nálunk annyit emlegetnek, közönséges fiá s; az ázsiaiak mozgalma és harca ott is nyer majd befejezést. A gondos tanulmány megérdemelt érdeklődésre talált. — Január 30-án a Comenius és Archimedes baráti körök közös találkozásán a megjelenteket, köztük az ezuttal résztvevő nővéreket is, dr. P. I. üdvözölte. A Világegyetemben, mondotta, ami földünk hasonló a homoksivatag parányi, alig észrevehető homokszereméhez. Mégis a rajta élő ember kezdet óta a világ középpontjának képzeli magát, tele sovárgással a hit, a szeretet és a halhatatlanság után. Ezt leghivebben a valóság alapítók juttatták kifejezésre. A szeretet paradicsoma mellett azonban eleitől fogva ott volt a gyűlölet pokla is. A szkség a szeretet vallását akarja ezen a földön megalapítani és megerősíteni, hogy a föld az emberiség paradicsomává váljék. Az igazi szeretet olyan, mely jobban szereti embertársát, miní önmagát. — Az est céljának ismertetője T. I. volt. Nagy vonásokkal rajzolta föl hallgatói elé a szkség földadatait, majd ráért azokra a változásokra, melyek az újabb időkben a családi életben előállottak; különösen azokat a szakadékokat világította meg, melyek ma, a gazdasági és erkölcsi változások idején a szülők és gyermekeik között keletkeztek. A szakadékokból sok megoldatlan probléma vetődött föl. Közöttük legsúlyosabb a fiatalság, az újabb nemzedék kérdése. A megoldáshoz föl kell készülni. Ezt a magyar szülők szövetsége van hivatva elősegíteni, mely a néhai Nagy László testvér alapította Gyermektanulmányi Társaságból, illetőleg a Szülők Iskolájából sarjadott ki s három év óta fejt ki áldásos működést a szülők részére rendezett előadásokkal, megbeszélésekkel és tanácsokkal. Vajha ezekből a nővérek mennél nagyobb számmal vennék ki részüket.

A megnyitó után, majd az előadást követőleg egy ének és egy zeneszám volt. Előbb három klasszikus dalt, majd Haydn egy triójának (gordonka, hegedű és zongora) pompás előadását hallottuk. Bezáróul dr. P. I. adott utaválót. A szeretetnek a családban a nővérek a lefetémenyesei. A szksnek sohasem szabad felednie, hogy neki jellemében, gondolkodásban és cselekedetben a válogatott emberek közé kell tartoznia. S mint ilyennek hivatása, hogy értelmével világosságot gyujtsion és a sziveket nemesitse.

A vacsorán L. J. mintegy kibővítette a T. I. által nyujtott tájékoztatásokat. Az életből vett példákkal szemléltette tanításait, találóan hasonlítva a királyi művészetet egy a távolban emelkedő hegycsucshoz; valamennyiünknek lankadatlanul kell igyekeznie, hogy azt elérje, oda feljusson. — Dr. B. J. a losonci Phönix páholy jan. 28-iki munkájáról hozott testvéri üdvözetet tolmácsolta. — Gy. B.-né a Szülők Szövetségéről mondott megszívlelésre méltó szavakat.

S. J.

(Budapest.)

Csehszlovákia

A Lessingpáholyok szlovenszkói tevékenysége. Guhr Mihály dr. h. nagym. t. körlevélben szólította fel az összes szlovenszkói Lessingpáholyokat, hogy mindenütt a gazdasági válság megoldásának problémáját vegyék kalapács alá és kilátásba helyezze személyes megjelenését minden páholyban, mikor a munka programján ebből a tárgykörből merített előadás szerepel. A pozsonyi Testvériség páholyból Kadosa t., mint a Dunabank vezérigazgatója, a rádióban magyarnyelven is megismételte a szentélyben tartott előadását. Ezt követően a Testvériség az előadás fölött három vitaestélyt tartott. Az ugyancsak Pozsony keletén működő Versuchwiegenheit p-ban dr. Reisz O. t. tartott ugyane. tárgyról előadást a nagym. t. jelenlétében.

Losoncon január 28-án világosították meg újra a Phönix páholy régi szentélyét, mely eddig adóhivatal részére volt lerekvírálva s emiatt nem volt használatba ve-

hető. A nagyszabású ünnepi munkán csaknem valamennyi szlovenszkói Lessing-páholy képviselte magát. Melegen ünnepelték a résztvevő tt-k az ünnepségen vendégként szintén megjelent B. J. dr. t.-t, a Magyarországi Symbolikus Nagy-páholy legutóbbi h. nagymesterét.

A Lessingpáholyok ezévi nagygyűlését a késmárki Zips rendezésében a Tátorjánban fogják megtartani.

Jankó Zoltán t. hatvan éves. A pozsonyi Testvériség egyik legérdemesebb munkása, Jankó Zoltán h. nagytitkár t. az elmúlt hóban töltötte be hatvanadik életévét. Ezt az alkalmat felhasználták a Pozsony keletén dolgozó páholyok és a Jankó t. által alapított Uránia és Philantropia profán egyesületek, hogy kíválóan értékes szks munkásságáért méltó ünnepeltetésben részesítsék. A Jan Kolar csehszlovák p. nemrégiben disztagijává választotta Jankót, míg a Testvériség és Verschwiegenheit pp. bronz emléklappal lepték meg, melyet az emberszeretet allegóriája díszít. A Philantropia által kibocsátott prospektus pedig mindennél ékezebben beszél Jankó t. kezdeményező bátorsága és szervező ereje, valamint a tt-k lelkes és áldozatkész támogatásáról.

A csehszlovák nagypáholy ajándéka a Lessing nagypáholyoknak. Mielőtt Husz János Konstanza elindult volna, hogy reformatori meggyőződéséről vallást tegyen és máglyahalált haljon, hívei számára elkészítette szellemi végrendeletét. Ez a mély emberi dokumentum most aktuálitást kap, mert szó esik benne a nemzetek együttéléséről és a nagy reformátor a nemzetiségi kérdésnek szabadelvű, testvéri alapon nyugvó gyakorlati megvalósítását ajánlja. Husz Jánosnak ezt az iratát maga Luther fordította le német nyelvre. Luther kézírásának hasonmását nyomatta ki 1400 példányban a csehszlovák nagypáholy és a magyarázatokkal ellátott díszes kiadványt megküldötte a Lessing nagypáholyoknak azzal a kéréssel, hogy ebben a szellemben dolgozzék a két nagypáholy is.

A magas fokok kérdése a Sudeta-

német pp. állásfoglalása miatt még nem nyert végleges megoldást. (w.)

Ausztria

A tiszteltlenség átka. A wieni Kulturbundban nagyszámu hallgatóság előtt tartott Ernst Lothar az ismert író, a Kosmos p. tagja, „A tiszteltlenség átka“ címen előadást, melyben a szabadkőművességről is beszélt és a következőket mondta: Milyen gonoszság a szks szót meggyalázó értelemben használni éppen azok részéről, akik nincsenek tisztában azzal, amiről beszélnek. Mire alapítják vádjaitka ezek a gyűlölködő vádaskodók értékes emberek egyesülése ellen, akiknek nincs egyéb bűnük, mint hogy az emberségség javáért dolgoznak szívvvel, lélekkel. A hatalom, mellyel — állítólag — bírnak és amellyel — ugyancsak állítólag — viszáznak? Ha csak egy töredéke ennek a hatalomnak igaz volna, meg lehetnének elégedve a szkssek. Titkos kultusz üzésével gyanusítják meg őket anélkül, hogy fogalmuk volna arról, miben is áll az ő titkuk? Minő erkölcstelenség kell ahhoz, hogy annyi rosszat higgyenek el a szkségről, akik nem ismernek más kötelességet, mint az „emberséges embert“! Jellemző arra a rosszakaratu tudatlanságra, mely a profán világban a szksséggel szemben oly sokfelé megnyilatkozik, hogy az elmúlt Lessing évben egy szó nem hallatszott arról, hogy szenvedélyes híve volt Lessing a szksségnek. Vajjon a most folyó Goethe és Haydn-évben megemlégtik-e, hogy ezek a nagy szellemek szintén valódi szkssek voltak? (Wr. Frmr. Ztg.)

Dr. Richard Schlesinger, a Grossloge v. Wien Nagymesterét 70 éves születésnapja alkalmából meleg ünneplésben részesítették a wieni tt. Schlesinger t. a np. alapítása, 1919 óta egyfolytában tölti be tisztét. Nemcsak saját páholyabeli tt.-ei, de a külföldi tt. is nagyrabecsülik benne a szerény, de páratlan munkabíró kiváló szkst, a belső és külső béke kiváló harcosát. Ad multos annos!

Franciaország

Szks. háboruellenes akció Franciaországban. Páris és környéke 80 páholya megalakította az „Union fraternelle d'Action contra la Guerre“ (Testvéri egyesülés a háboru elleni akcióra) és a következőket határozta:

Az U. F. a szkséggel összeegyeztet-
hetőnek nem tartja a részvételt bárminő
olyan politikai manifesztációban, amely al-
kalmat ad a nemzetek közeledése és a
békeszeretők munkájának megakadályozá-
sára.

A háboru minden körülmények kö-
zött erkölcstelen.

A háborunak minden kigondolható
eszközzel való megakadályozása a legjobb
mód az emberiségnek szolgálni.

A szkségnek minden befolyását, min-
den erejét latba kell vetni a háboru ellen.

Hogy legrövidebb idő alatt gyakorlati
cselekményre jussanak szükséges, hogy a
szkség sajtó soraiban teremtsen egységes
frontot.

Az összes főhatóságok szoros együtt-
működésének a háboru ellen kell az első
lépésnek lennie a pacifista ideálhoz vezető
uton. Az internacionalis szkség egységére
kell e célból törekedni.

A gyakorlati feladatokat 38 pontban
foglalja össze az Unio. Ezek szólnak mo-
rális, gazdasági és materialis leszerelésről és
az egyesek magatartásáról háboru esetén.
Érdekesek többek között a szellemi lesze-
relésre vonatkozó követelések:

A családban, azután az iskolában a
gyermeket úgy kell nevelni, hogy gyü-
lölje és bűnnek tekintse a háborut.

A világ összes iskolakönyvei, különö-
sen a történelem, erkölc és földrajziak
revizió alá veendőek.

A tanítás ellenőrzése kellene, hogy
képeze a népszövetség békefeladatának
magvát. E célra egy internacionalis bizott-
ságot kellene alakítani, amelynek jogában
állana, bizonyos (láztó) iskolakönyveket
eltüntetni.

A felnőttek oktatása nem utolsó sor-

ban a sajtó utján történik. Házugságok és
tendenciozus hírek, melyeket közöl, rá-
usztják a nemzeteket a kollektiv gyilkos-
ságokra. A háborus usztások közcsend
elleni cselekményeknek minősítendőek és
szigoruan megfenyítendőek.

Hogy az emberiség ellen elkövetett
ezen bűntettek megtorolhatók legyenek
szükséges a megfelelő törvények reviziója.
Ez is a népszövetség feladata volna.

(Wr. Fm. Ztg.)

Jugoszlávia

Jubilál a Sestar. A „Sestar“ a
Jugoszlavija Np.-nek Mihalic t. vezetése
alatt megjelenő hivatalos lapja, fennállásá-
nak 10 éves jubileumát ünnepelte. Ez
idő alatt a lap a legtisztább szks. szelle-
met propagálta és a jugoszláv tt.: szks.
nevelésében jelentékenyen hozzájárult. A
fiatal „Testvériség“ ezuton köszönti a ju-
biláns szks. laptársat.

Kina.

A massachussetti Np.-nak Kinában 8
páholya van, melyek közül 4 kinaiakat
is felvesz tagjai közé. Még egy p. felállí-
tását a Np. nem engedélyezte azon ok-
ból, hogy a mostani politikai viszonyok az
országban óvatosságra intenek. E pp.-ban
maga fokokban is dolgoznak. A pekingi
p.-ban 11 nemzet fiait a legnagyobb
egyétértésben végzik munkájukat.

Japán.

Japánban csak angol és skót pp. van-
nak, számszerint 8, Yokohamában, Kobe-
ben és Tokióban. Miután a Japán tör-
vények szerint a rendőrségnek minden
gyűlésen jelen kell lennie, egy „gentlemen
agreement“ megegyezés jött létre, mely-
ben a pp. nak kötelezniök kell magukat,
hogy japánokat sem fel nem vesznek,
sem belépésüket a p.-ba meg nem en-
gedik és a pp. számát sem szaporítják.
(Az egyetlen japán, aki tagja volt a szö-
vetségnek az 1913-ban elhunyt gr. Tu-
dasi Hayashi londoni követ az Empire
Lodge Nr. 2018 p. 1904-ben volt fő-
mestere, akinek a japán—angol szövetség
megkötésében nagy része volt.) (3 Ringe).

BELFÖLDI SZABADKÖMÜVESSÉG

La Fontaine tv. felhívása a leszerelésről.

La Fontaine f. mint a Nemzetközi Békeliiga elnöke intézte ezt a felhívást nagypáholyunk után páholyainkhoz:

„A szk.:ség eddig nem tett kísérletet békeakarásának a páholyon kívül való megnyilvánítására. A legközelebbi jövőben alkalom nyílik erre. A jövő februárban a Népszövetségnek egy váiasztmánya ül össze, mely arra kapott megbízást, hogy a lefegyverzés kérdésével foglalkozzék és erősen fenyeget a veszély, hogy ez az összejövétel is negatív eredménnyel végződik, mint a korábbi hasonló összejövetelek és azok győzelmét gazdagítja, akiknek a háboru egyéni haszon forrását jelenti. A Népszövetséget az a veszély fenyegeti, hogy tekintélyét teljesen elveszíti, ha e kérdésben nem jut határozott eredményre, mely a népszövetségi paktum VIII. §-a ünnepélyes ígérétenek megfelel. Az említett szakaszban az az ígélet tételt, hogy egy tervezetet készítenek, mely a nemzetek fegyverkezését ama legalsó határra szállítja le, mely az állambiztonság fenntartásával s a nemzetközi kötelezettségek megtartásával közös akció esetén összeegyeztethető, nem pedig, hogy odajussunk, hogy a fegyverkezésnek egy felső határa állapitassék meg, amely — ha lehet — még felülmulja a háboru előtti fegyverkezést. A fentemlített szakasz világos értelmét most így próbálják értelmezni.

Minden beszéd és ellenvélemény, amellyel ma arra főrekednek, hogy amaz ünnepélyes ígéletnek erejét vegyék, amelyet 1919-ben a föld majdnem minden népének szerződéskötői tettek, éles ellentétben állanak a a frontharcosok elé odavetett ama reménnyel, hogy a háboru végre számüzik a földről. Az ellenkezője történt. Az 1914-hez képest megkészszerződött fegyverkezés miatt a világot ma rettentő veszély fenyegeti és kell, hogy ez a veszedelem minden rendelkezésre álló eszközzel leküzdhessék. E tények kikerülhetetlenül megkövetelik, hogy valamennyi nemzetet egyaránt átfogó mozgalom inditassék, mely a kormányoknak 1932-ben Genfben összeülő képviselőit valamennyi nemzet igazán alapos leszerelésére kényszeríti.

Ezért nagyon kérem, igen érdemes és szeretett Tv.:, hogy mind nagypáholya és annak páholyain belül, a főhatóságokon és azok páholyain belül, melyekkel direkt érintkezésben állanak, valamint államuk és városuk profán társadalmában minden rendelkezésre álló eszközzel egy ily értelemben vett lefegyverzésre intenziv propagandát indítani sziveskedjék. Rövidesen bátorkodom Önnek egy a leszerelési konferenciához intézett beadványt megküldeni, amely annak ülése alkalmával átnyújtatik neki s amely mind maga a probléma, mind pedig megoldásának lehetősége pontosan meg van jelölve. Ezt a beadványt a szk.:-hez tartozók lehető legnagyobb számban kellene hogy profán aláírásukkal ellássák. A főhatóságoknak — lehetőleg — hivatalos hozzájárulási nyilatkozata is aláírandó. A formáknak sőt az ideáloknak bármilyen különbsége is elválaszthatja a szk.: szervezeteket, mégis abban a reményben vagyok, hogy valamennyi kőmives hatóság megegyezik velem abban az egyetlen pontban, hogy egy ünnepélyes ígéletet, melyet a békeszerződések 1918-ban minden háboruk legvéresebbjének végén a kétségbeesett és erejük határan álló népeknek tettek, meg is kell tartaniok azoknak, akik azt tették.

Fogadja igen érdemes és szeretet Tv.:, tv.:-i nagyrabecsülésem kifejezését a.:e.: sz.:j.: II.

La Fontaine, s. k. elnök.

A „Bihar“ páholy 1931 évi titkári jelentéséből

A „Bihar“ páholy belső életére és tevékenységére is rányomta bélyegét a világválság bizonytalansága és utkeresése. Számos munkatárgya volt a szabadkőművességnek a mai viszonyokhoz alkalmazott munkaprogramja. Épen a „Bihar“ főmestere vetette fel a femesvári János-napi munkán az egész erdélyi szabadkőműveség számára kidolgozandó és elfogadandó egységes munkaprogram tervét. — A „Bihar“ páholyban kétirányú felfogás nyert ebben a kérdésben kifejezést. Az egyik a minél hatékonyabb akcióbalépést, a nagy kérdésekkel való intenzív foglalkozást, a profánéletben való aktív munkásságot hangoztatta. Ennek a felfogásnak képviselő a „Bihar“ páholy felterjesztett közös munkaprogram-tervezete, amely egy szabadkőműves sajtó-organum megteremtését, szabadkőműves nevelési program kidolgozását, a nemzetiségek harmonijáért való propagandát és a munkanélküliség problémájának megvitatását és lehető előbbrevitelét juttatja kifejezésre. A másik felfogás az intenzív belső munkát, a durva köcsiszolását látja elsőbbséges feladatnak és a szabadkőművesség hatását abban a páholyban megteremtett magasabbrendű humanizmusban látja, amelyet a tvv. családjaikon és közéleti tevékenységükön keresztül a társadalom szélesebb rétegeiben kisugároznak. — Az előadások és viták eredményeként a „Bihar“ páholya mellett a felfogás mellett maradt, hogy intenzív belső munkával kell magunkat a határos külső cselekvésre és beavatkozásra előkészítenünk.

Ezévi munkáiból a □ többet szentelt kizárólag gazdasági kérdéseknek. Előadások és viták folytak a kartellekről, a gazdasági együttműködésről, annak tisztázására törekedve, hogy melyik ezekben a kérdésekben az a helyes állásfoglalás, mely a szabadkőművesség szellemének megfelel. A hozzáférhető profán egyesületekben ugyancsak a „Bihar“ páholy tagjainak kezdeményezésére indultak meg a nagyközönséget a szabadkőművesség szelle-

mében folyásoló gazdasági előadások.

Megelégedéssel állapította meg a □ hogy az egyetemes romániai szabadkőműves Convent a nemzetiségek békés együttélésének feltételeit és módozatait kereső pályamunka-kitűzési indítványát elfogadta és annak végrehajtásával foglalkozik. A nemzetiségek békéjének ügye több munkájának is tárgya volt. Román tvv. einkilyentárgyú előadásának ismertetése kapcsán leszögeztük a szabadkőművességnek ebben a fontos kérdésben való teendőit. — A szabadkőművesség a maga politikamentes munkásságával a leghivatottabb az ebben a kérdésben való intellektuális és érzelmi közeledés útjainak egyengetésére. A decemberben alakult skót ritusu Emanuel Gojdu páholy, amelynek tagjaival a Bihar tagjait a legmelegebb szabadkőművesi testvéri szeretet kapcsolja össze. Román tvv. lelkesen vesznek részt a páholy munkáin.

A „Bihar“ páholy ez évben is munkássága egyik fontos feladatának tekintette a béke eszméjének propagálását. A novemberben megtartott békemunkán a béke gazdasági előfeltételeinek vizsgálatán kívül a népek közti gyűlölség hamis hiedelme nyert ékeszőlő cáfolatot. A béke eszméjének propagálását, a pacifizmus tanainak hirdetését számos munkán és különböző alkalmakkor vésték a tvv. egymás emlékezetébe.

Az ősz elején újra megindult páholyélet folyamán természetesen foglalkoztatta a testvéreket a nehéz viszonyok között bekövetkező tél várható nyomorának súlyos problémája. Az a felfogás jegecsesedett ki, hogy a páholy tagjaira is nehezülő gazdasági bajok miatt a páholy jelentősebb karitatív hozzájárulásáról sajnos nem lehet szó, ellenben felhívták a testvérek arra, hogy minnél intenzívebb munkásságot fejtsenek ki azokban a profán jótékony egyesületekben, amelynek vezetőségében helyet foglalnak és igyekezzenek az erre lehetőséggel bírók a város munkanélküli segélyezési akcióját helyes irányba terelni és elősegíteni.

A többi erdélyi páholyokkal egyetemben a „Bihar páholy“ is lelkes szeretettel

ünnepelte meg a nagy magyar szabadkőművesnek Kazinczy Ferencnek emlékét. De a saját ünnepélyén kívül a „Bihar“ páholy sugalmazta és előkészítette az érsemjéni országos Kazinczy-ünnepet, amelyen a „Bihar“ páholy író-tagja félre nem ismerhető nyíltsággal mutatta be az író Kazinczy mellett a szabadkőműves Kazinczy Ferencet.

A nevelés problémájáról Déznay tesmesvári tv. nek az ifjuság szellemi olimpiaszéről tartott előadása kapcsán esett szó. A „Bihar“ páholy kezdeményezésére 1930-ban megindult Szülők Iskolája 1931 májusáig folytatta előadássorozatát. Az ifjuság számára létesítendő könyvtár ügyében profán kulturegyesületeknél működő testvérek fejtették ki előkészítő tevékenységet, míg az ifjuság szabadkőműves szellemű befolyásolásának és irányításának ügyét ifjabb testvéreink készítették elő.

Munkán és értekezleten foglalkozott a páholy a B'ne Berith egyesületekkel szemben követendő magatartással. Az az álláspont kristályosodott ki, hogy a testvérek belátására bizza a páholy, hogy ezekben a nem szabadkőműves jellegű kulturális és karitativ egyesületekben helyet foglalnak-e vagy nem. Mindenesetre kihangsúlyozta a felekezeti keretek közt működő egyesülettel szemben a szabadkőművesség egyetemes emberi jellegét.

A testvéri szolidaritás erősítésére és az elhunyt testvérek családjainak biztosítására létesített a páholy halálesetre szóló biztosítási intézményt, amelynek majdnem valamennyi testvér tagja.

A szabadkőművesi belső nevelés minden egyéb munka kapcsán is állandóan feladatként szerepelt. A durva kő csiszolása volt a cél a Kazinczy emlékünnepen, a francia szabadkőművesség tevékenységének ismertetésekor, a békemunkán, az esküllői szabad ég alatt tartott János-napi munkán, az avató és gyászmunkákon. A belső, szabadkőművesi nevelés célját szolgáló oktató munkák bevezetésül az utolsó hónap folyamán tartott filozófiai előadások szolgáltak.

Az egyetemes szabadkőművességbe

való bekapcsolódás részben az Allg. Freimaurer Liga utján történik, amelynek a legtöbb testvér tagja. Egyes kiválóbb testvérek életének ismertetésével hozzájárult a páholy a Szabadkőműves Lexikon teljesebbé tételéhez.

A Bihar-páholy munkássága a nyári szünettől eltekintve megszakítás nélkül tartott az egész év folyamán. Tartott 21 munkát, 8 általános értekezletet és 17 világosságok értekezletét. A páholyban ez évben 53 testvért fűz össze a testvéri lánc, akik közül négy testvért az 1931. év folyamán vett fel, míg két testvért ugyancsak ez év folyamán kérésükre elbocsátott.

Gerstenbrein Tamás könyve magyar nyelven. Pár évvel ezelőtt diszes kiállításban hagyta el a sajtót a „Die königliche Kunst“, Gerstenbrein Tamás t., a Kolozsvár keletén dolgozó Unió □ egyik legidősebb és nagyérdemű tagjának értékes könyve. Azok örömeire, akik német nyelven nem olvasnak, közölhetjük most, hogy Gerstenbrein t. közelebről magyar nyelven is megjelenteti könyvét, Kürtös János t. szöveghű és élvezetes magyar fordításában. A mű sajtó alatt van és ára lényegesen olcsóbb lesz a német kiadásénál. Ismertetésére még visszatérünk.

Avatómunkák az Unióban. Esztendőnél hosszabb ideje szünetelt a tagfelvétel az Unióban. Azóta számos kereső jelentkezett, akik közül gondos válogatás után öt új testvért január 25-én, kettőt február 3-án avatott fel a □ és további két kereső telavatására szintén még febr. 17-én sor került. Március havában Goethe t. emlékeztetének szentel ünnepi munkát a □, nővérmunkával egybekötve, melyen V. J. szónok t. tart emlékbeszédet, míg a nővérek közül Goethe versek és Goethe-dalok előadásával teszi két művésznő-nővér még emelkedettebbé az ünnep hangulatát.